טרמפיסטים

עולים על המיבצע

במשך 19 שנה, מאז שחוקם צה"ל, עמדו חיילים בכבישים והתחננו לטרמפים. נהגים אחדים אספו טרמפיסטים אחדים, אבל לא נעשתה שום פעולה מאורגנת לפתור בצורה נאה את בעיית הטרמפים. לא מצד משרד הבטחון, לא מצד גופים ציבוריים אזרחיים. גם לא מצד הגוף הידוע כ„ועד הארצי למען החייל". רק השבוע התעורר ועד זה לפעולה קדחתנית. הוא הזמין את כתבי העיתונים, כדי לבשר להם שהוא מתכוון להתחיל במיבצע משלו להסעת חיילים. „מזעזע, לדעתי," כתב יו"ר הוועד, אלוף־מישנה (מילואים) אהרון זאב, „לראות את חיילינו בצידי הדרכים, ורכב של אלה, שבזכות החיילים הם נוהגים בשלווה, חומק ואינו לוקח איש." מה המריץ את זאב להזדעזע דווקא עכשיו?

סיפור מתחיל לפני שנה ורבע. מכונית לבנה אספה קצין צנחנים, ש־חיכה לטרמפ בכביש ירושלים. הקצין זיהה את בעל המכונית כאורי אבנרי, שוחח עמו על התופעה העגומה של חיילים המבזבזים שעות בהמתנה עלובה לטרמפ. „מדוע לא תעלה את הבעייה בכנסת?" שאל.

בו ביום ניסח אבנרי הצעה לסדר־היום של הכנסת. כותרת ההצעה אמרה את הכל: בעיית הטרמפ — הסעת חינם של חיילים, והספקת שובריי־נסיעה לחיילים במידה מספקת.

„בהעלותי הצעה זו לסדר־היום," פתח אבנרי, כאשר עלתה הצעתו לדיון, „אני משלם חוב של כבוד לחברים בעבר, בהווה ויבדוק אותה, על מנת שהנהגים לא יירתעו מלקחת חיילים טרמפיסטים במכוניותיהם, מתוך החשש שמא אינם מכוסים על־ידי הביטוח. נבדוק נקודה זו במיוחד."

כדאי לשים לב לתאריך בו נערך דיון זה בכנסת: 19 ינואר 1966.

★ ★ ★

הביטוח סודר

כעבור כשלושה חודשים, הגיש אורי אבנרי שאילתה לשר הבטחון, כדי לדעת אם אמנם זבתה שאלת ביטוח החיילים בטיפול. השיב דינשטיין ב־28 ביוני 1966:

האיגוד הישראלי של חברות הביטוח נענה לפנייתנו בעניין חיסוי נפגעי־דרכים שהם חיילים טרמפיסטים. החיסוי ניתן באמצעות הקרן הכספית של משרד מבטח מכוניות, שבהנהלתה משתתפים גם נציגים של משרדי הבטחון, האוצר והתחבורה.

בעקבות החלטות האסיפה הכללית של חברי הקרן, מיום 2 במאי 1966, והנהלתה, מיום 21 ביוני 1966, תפצה הקרן נפגעי תאונות־רכב, שהם חיילים טרמפיסטים לובשי מדים המוסעים ברכב פרטי המבוטח ביטוח חובה בלבד, ואשר לנהגו אין ביטוח־נוסעים והוא בלבדו חוייב בפגיעה ותוצאותיה, ואין רכב אחר או נהג אחר מעורבים בצורה המאפשרת הפעלת ביטוח „צד שלישי". הפיצויים שישולמו יהיו בבחינת תשלום לפי נים משורת הדין.

ההחלטות הנ"ל טעונות עדיין אישור פורמלי מטעם המוסד המתאים בלונדון וחברי הקרן בארץ, ויופעל מתאריך האסיפה הכללית, דהיינו מיום 2 במאי 1966. אני מקווה שהסדר זה יקל על החיילות והחיילים המטרים בכבישי הארץ, ויאפשר לאזרחים רבים להראות כלפיהם דאגתם ואהבתם.

גם זה תאריך חשוב, והוא מוכיח שכבר לפני 11 חודש תם והופעל ההסכם עם חברות הביטוח, שביטח חיילים טרמפיסטים. וזאת, כפי שאפשר להבין מדברי סגן השר, כתוצאה מהצעתו הבלעדית של אבנרי בכנסת.

★ ★ ★

המיבצע מתחיל

טיפוך לא נגמר בזאת. אורי אבנרי שאל את שר האוצר בדבר הסעת חיילים טרמפיסטים ברכב ממשלתי. תשובת השר: בשנה שעברה ניתנה הוראה לכל המכוניות הממשלתיות לאסוף חיילים מבקשי טרמפ, אבל לא הוקם מנגנון שיפקח על ביצוע הוראה זו.

מעל דפי העולם הזה התפרסמה פנייה לחיילים, שיודיעו למערכת על כל מקרה של מכונית שאינה אוספת טרמפיסטים. מן הפניות הרבות שהגיעו, היה ברור כי בעיית הטרמפים נשארה חמורה מאוד.

לכן החליטה תנועת העולם הזה — כוח חדש ליזום פעולה ציבורית רחבה, המופנית כולה להתנדבותם של בעלי־רכב פרטיים. ה־

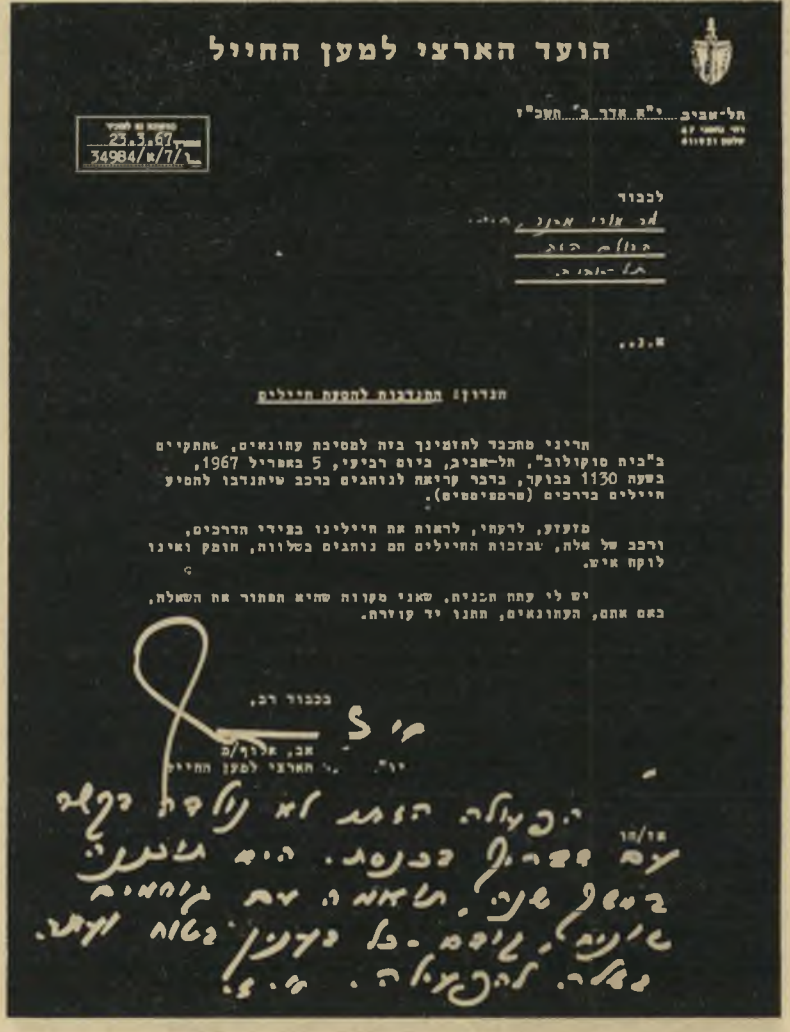

הועד הארצי למען החייל

תל־אביב י"ח אדר ב' התשכ"ז

23.3.67
34984/א/7

לכבוד

מר אורי אבנרי, חבר הכנסת
תל־אביב.

א.נ.,

הנדון: התנדבות להסעת חיילים

תריגי מתכבד להזמינך בית להסיבת עתונאים, שתתקיים ב"בית סוקולוב", תל־אביב, ביום רביעי, 5 באפריל 1967, בשעה 1130 בבוקר, בדבר קריאה לנוהגים ברכב שיתנדבו להסיע חיילים בדרכים (טרמפיסטים).

מזעזע, לדעתי, לראות את חיילינו בצידי הדרכים, ורכב של אלה, שבזכות החיילים הם נוהגים בשלווה, חומק ואינו לוקח איש.

יש לי עתה תכנית, שאני מקווה שהיא תפתור את השאלה, בשם אתם, העתונאים, תתנו יד קוראה.

בכבוד רב,

חיים

אב. אלוף/מ
יו"ר הועד הארצי למען החייל

יכולה הזאת לא עלות יקר
עם מספיק כסנפר. היא תעשה
ברוך שנה. תשאה את עיומיה
שיעשה עליפה. כל ניסיון נטוה שיעבר.
נאלה. להצליח. ח. ב.

המיסגר הוא מכתב של הועד למען החייל, בחתימתו של אלוף־מישנה אהרון זאב, המודיע על פתיחת המיבצע המתחרה. התוספת בתחתית המכתב, שנכתבה בכתב־ידו של זאב לאורי אבנרי: „הפעולה הזאת לא נולדה בקשר עם דבריך בכנסת. היא תוכננה במשך השנה, תואמה עם גורמים שונים... ועתה בשלה להפעילה."

זאב! חייל, יו"ר הועד הארצי למען החייל, אהרון זאב, שהודיע השבוע כי הזדעזע לשמע הידיעות על חיילים המבקשים טרמפים בדרכים ואינם נענים.

ובעתיד, חיילים וחיילות של צה"ל, ובייחוד הטוראים של צה"ל.

„... בלב כל אחד מאיתנו, בלב כל טוראי לשעבר בצה"ל, שמורים וזכרונות רבים, זכרונות המרוממים את הלב, אבל גם זכרונות פחות נעימים. מכל הזכרונות האלה, הזכרון העגום ביותר הוא מן השעות שעמדנו על כבישים בפינות נידחות של הארץ, ותיכינו עד בוש למכונית שתיקח אותנו הביתה לחופשה של כמה שעות..."

הוא הציע שלושה פתרונות אפשריים:

- הסעת חינם של כל חייל במדים, בכל אמצעי־התחבורה הציבוריים, בערך כמו הסעת שוטרים, כשהממשלה משלמת תשלום שנתי כולל לקואופרטיבים לתחבורה.
- מתן שובריי־נסיעה לכל חייל היוצא לחופשה אישית.
- עידוד בעלי המכוניות הפרטיות ל־אסוף את כל החיילים בטרמפים. מכיוון ש־נהגים רבים מהססים לאסוף טרמפיסטים, מחשש פן יתחייבו בתשלום פיצויים גדולים במיקרה של תאונה, תבטח המדינה את כל החיילים למיקרה של תאונה בעת הנסיעה.

על הצעה זו השיב סגן שר הבטחון, צבי דינשטיין, בהופעת־הבכורה שלו בכנסת. ל־תדהמת רבים — הציע להסיר אותה מסדר־היום. וכך אמנם עשתה הכנסת.

אבל לפני ההצבעה הספיק דינשטיין ל־השמיע כמה משפטים בעלי עניין מיוחד, לגבי מה שהתרחש השבוע. הוא אמר: „שמעתי כאן את ההצעה בקשר לביטוח ה־חיילים הטרמפיסטים. אני מקבל על עצמי שמשרד הבטחון יתן דעתו על נקודה זו

סוף סוף אמרו החיילים, שהמתינו לטרמפ בכבישים, ל־מראה התחתית של המעד הציבורי למען הס־עת חיילינו: שלושה חיצים על רקע אדום, ועליה חרותה הסיסמה: „תן טרמפ לחייל".

מיבצע הוכן במשך חודשים: גוסחו כרוזי־הסברה, הודפסו תוויות המיבצע, והוחלט כי אורי אבנרי יודיע על פתיחת המיבצע מעל במת הכנסת, במיסגרת הדיון על תקציב משרד התחבורה. וכך הוא עשה לפני שבועיים.

העולם הזה — כוח חדש אמנם הכין את היסוד, אולם ראשי התנועה הבינו כי אין זה מיבצע שיש להגבילו למימדים של מיבצע תנועתי מובהק. „אנחנו לא מבקשים לעשות הון פוליטי," הסבירו, „אלא לגייס אלפים רבים ככל האפשר של בעלי רכב, שיתחייבו התחייבות מוסרית לאסוף חיילים." לכן הו־קם ועד ציבורי בלתי־מפלגתי, התומך ש־הודבקה על המכוניות לא נשאה רמז ל־תנועת העולם הזה — כוח חדש.

מתנדבים מחברי התנועה פנו לנהגים ב־תחנות־דלק, הציעו להם להצטרף למיבצע. בכל מקום נענו בהתלהבות. תלמידים התייצבו במטה המיבצע, ביקשו להשתתף בהפצת התוויות. תופעה המלמדת על רוח ה־המיבצע: כל נהג שהצטרף אף תרם לירה אחת, לכיסוי ההוצאות. מכל הבחינות, היתה זו תנועת התנדבות ספונטאנית, שתוך שבוע אחד הקיפה כמעט 2000 מכוניות. חיילים, שקיבלו כרוזי־הסברה על הצורה להתנהג בעת הסעתם, קידמו את פני המתנדבים: „כבר שמענו! כבר קראנו!"

★ ★ ★

„לא מחפשים כבוד!"

לתמונה הזאת נכנס לפתע הוועד ל־מען החייל. „יש לי עתה תוכנית," כתב זאב, „אני מקווה שהיא תפתור את השאלה."

במכתב ששלח לאורי אבנרי, הוסיף: „ה־פעולה הזאת לא נולדה בקשר עם דבריך בכנסת. היא תוכננה במשך שנה, תואמה עם גורמים שונים, קודם־כל בעניין ביטוח, ועתה בשלה להפעילה."

היה זה נסיון לחפות על מניעיה האמיתיים של התוכנית — מניעים רחוקים מאוד מן הדאגה הטהורה לחייל הממתין לטרמפ.

המטרה השקופה של פעולת הוועד היתה מפלגתית מובהקת. ראשי הוועד — והבולט שבהם, אהרון זאב — הם ברובם עסקנים קטנים של מפא"י. מפלגה זו, שלא עשתה דבר לפתרון בעיית הטרמפים מאז קום המדינה, נתקפה בהלה שמא יוזמתו של אורי אבנרי תרכוש אהדה לכוח החדש. מה עוד, שבבחירות האחרונות זכתה רשימת הכוח החדש בקלפיות הצבאיות באחוז העולה פי שלוש על זה שהשיגה בין האזרחים.

לכן נכנסו לפעולה העסקנים של הוועד למען החייל. הוטל עליהם להכין מיבצע ש־„יגנוב את ההצגה". ההודעה כי הפעולה תוכננה במשך שנה, וכי היא יוצאת לפעולה רק עכשיו מפני שהיה צורך לתאמה תחילה עם חברות הביטוח, מופרכת מיסודה. כי מאז מאי 1966 לא היה מה לתאם עם חברות הביטוח. הוודות להצעתו של אורי אבנרי סוכמה כבר אז בעייה זו.

דברי־ההסבר שמסר זאב לעתונאים האירו את התיאום הזה באור אחר לגמרי. אמר זאב: „רק מי שידביק את התווית שלנו

(המשך בעמוד 22)